

МИРОСЛАВ ТОДОРОВИЋ

## УМЕТНИЦИ

За Љ.

Критичар се по обичају пробудио рано. Са терасе хотела „Врело” мотрио је брда понад вароши, послушкивао како јутарњу тишину муте звуци јутра. Чује брундање аута, стиже однекуд и кукурикање петла, лавез паса. Варош се буди, руј зоре бледи, јутарња светлост плави видик. Одустаје од намере да прошета кроз варош. Мрзовољни конобар донесе наручену кафу. У мотелу су он и бард једини гости. Уметници. Песника је критичар звао Бард. Говорио је синоћ о његовој поезији. У сали беше групаца *љубишеља њисане речи*. Публика, жене већ прецвале, жељне и љувених речи.

О барду је говорила и домаћица, организаторка. Она је врло срећна, казивала је, што је тако угледан, велики песник, указао част библиотеци. Каже да и она пише поезију, држи бардову књигу под јастуком. О како поезија спасава од самоће, како помаже, како вида ране на души.

Бард се осмехује. Мотри лица жена, види очи још пуне жудње. Сањари, слуша да је геније, чује како је превођен, штампан.

Шта би његови рекли да чују ове речи? Да не доби националну пензију, и то благодаревши земљаку министру, не би знао куд би.

Шта би радио са пензијском цркавицом самосталног уметника? Овако живи другу младост под старе дане.

Критичар, већма загазио у пету деценију, говорио је о барду закукуљеним језиком критике. Каже како се контемплирао у ову умну поезију која сеже до сусрета и љубави Еве и Адама, како је Бард егзалтирано писао о својим љубавима, поменуо је Ромеа и Јулију, казивао како *њосле свега* остаје песма да греје наша срца. Како љубав, ах љубав, одржава свет. Нагласио колико је бард зна-

чајан песник, указивао на његов утицај на светску лирику (Охо, чу се из публике!), како је данас све мање љубави, али ова књига ће све преокренути.

Бард се смешкао. Годе похвале. Помисли, можда је критичар у праву. Претерује, али је у праву.

Читао је љубавне песме уз звуке гитаре младе даме која се одушевила стиховима збирке *Љубене њесме*. Поносан је бард што има овакву публику, срећан што чита песме лепим, ама прелепим дамама, у које је *на њрви њољед* заљубљен.

Заврши се читање, а око барда и критичара се окупише жене. Пружале су своје збирке песама. Критичару се допаде висока црнка чакорастих очију.

– Поштовани М., имам ваше књиге, молим вас, ево моје збирке...

Барда је домаћица држала за руку. Иде се на вечеру. Још држећа, осећа ватру у себи, осмехивала се, јер ето има срећу да буде са тако великим песником.

Критичар се чудило, па овде сви пишу поезију. Читав нарамак књига нађе му се у рукама. Неко додаде кесу.

Барду ће домаћица чувати дарове. Локална телевизија је снимала зачајан догађај у вароши М.

Вечера у сали мотела прође уз кикот, музику, вино и руменило ужарених лица неколико срећница што су у друштву уметника.

За уметнике! – викао је конобар.

За барда, умиљато је цвркулала домаћица. И тихо певушила „У срцу моме... Ох, животе!”

Бард се већ заруменио, држао је леву руку домаћици у крилу, десном наздрављао. Ох, да га виде његови пајташи, да га само виде. Залуд ми је сва ова срећа када је моји не виде, мислио је.

Критичар је по обичају био ћутљив. Давила га је лична мука: жена отпуштена с посла, технолошки вишак, издавачка кућа у којој је радио ће, како изгледа, пропасти, ћерка незадовољна хоће из земље да бежи, али како, али где? Залуд диплома, залуд високи просек... Рачунао је да ће овде добити неку цркavicу, али они кажу да ће уплатити на рачун. Ееее! Чује уздах у себи. Црнка, Гордана се зове, припија се уз њега, додирује дојком. Окрене се нагло, критичар осети благи удар дојки, и топлину која га проже. Хоће да дође тамо где год каже, она ће се за све побринути. Даје му своју збирку, брижљиво, с љубављу, упакована, врпцом је повезана. Моли да напише приказ за новине. Ништа не жали, зна да се све плаћа, онда запевуши песму Терезе Кесовије: „Све се враћа, све плаћа...” Од њега све зависи, он је критичар према његовом суду се сви управљају, лако ће наћи спонзора после његовог приказа.

Хтела је с њим у собу, одложили су то за неку другу прилику, договорили, она ће уплатити викенд у бањи. Дискретно.

Барда је у собу испратила домаћица. Мало се тетурало, она га држала подруку, смех се орио ходником.

Још га нема, ево јутро је добрашно одмакло. Критичар помисли како је требало да оде сабајле аутобусом, али пар хиљада у џепу му је био сав иметак. Ни у стану нема, жена се задужује код својих. Хтела си за уметника, а не знаш да су уметници вазда били гоље, корила ју је мајка.

Коначно, ево и барда. Седа коса се вијори, перчин се спleo, може му се, уста, осмех од уха до уха. Када се стари пањ запали, тешко се гаси, казивао је. Видиш сребрна коса, ал челична оловка. Ха – ха – ха... Живот пише романе, романи не описују живот. Ова би и мртвог дигла. Него да напишеш нешто, о њеној поезији, мислим. Ја ћу видети са Р. да будеш председник жирија, да се мало, човече, средиш.

Идемо, повешће критичара, оставити на пола пута, тамо где им се стазе разилазе. Возио би га у Н., заслужио је, али има неке обавезе.

Време лепо, дан јесењи, руде поља, мирише јесен. Небом плове ружичасти облаци. Пут води поред реке, смењују се пејзажи, листа књига земаљска. Сlike за песму, вели бард. Купио је нова кола. То ми је од националне. Треба имати среће у животу, ништа без среће. Џаба таленат, ако немаш свога, да те погура, повуче, и среће. Да није било земљака министра ништа. И поред тога морао сам да потегнем везе. Старе, комунистичке. Они се још питају, по њихом рецепту се још кува. Када боље размислим није то нека пара. Онај певач, како оно беше, онај славуј из Мрчајеваца што му је зет министар израдио пензију за вече узме педесет хиљада. Колико ја треба месеци да примам да бих те паре скупио. Срди се, притиска гас, ауто бруји. Критичар ћути, у глави му друге мисли. За све човек треба да се роди. Трапао сам, несналажљив. Као дете ме учили да поштујем старије, да радим, да...

Ето, његов пријатељ А. наплаћује приказе, рецензије. Оне из дијаспоре су дерали, награде им обећавали. Путовали тамо, њих позивали овамо. Бард прича како су и те националне упропастили, искористили они који су се снашли. Зар народна не вели: „Ко умије њему двије”. А ти, мој друже, хоћеш часно. Зар не знаш пословицу: „Хоћеш часно, неће моћи ласно!” Ха – ха – ха. Покварила планове естрада. Није естрада, него паре. Колико су само пара добили они у комисији. Питај Б. Ш. Питај Р... Мислиш да ће рећи. Пара врти где бургија неће. Само још да се ови са естраде сете па да уђу у Академију. Зашто да не, да само знаш каквих има тамо. Излапели,

заборавили чиме су се некада бавили. Академија, одељење за естраду. Могу музиканти да формирају своју академију.

Критичар ћути. Мисли како ли ће га жена срдито дочекати.

– Човече, докле мислиш овако? Какве књиге, видиш да немамо чиме трошкове да платимо, нема од кога више ни да зајмимо.

Бард прича како ће о ноћашњем доживљају да напише љубавну елегију. Живот је леп, стари мој. Десном тапше критичара по рамену.

Ево их у С. Поздрављају се, бард одлази, зрак одбијен од стакла лимузине паде на критичарево лице. Хаику моменат, помисли. Има ускоро аутобус за Т.

Добро, попићу кафу. Безвољно спусти торбу са песничким збиркама поред столице. Оставиће их овде на столици, неко ће их узети, обрадовати се можда. Није имао душе да их баци у контејнер. Стави кесу на столицу. Збирку црнокосе одвоји. Као да чу њен умилни глас: „Не бацајте је, молим Вас, написала сам вам и писмо, замолила да пишете о мојим песмама. *Г. М. Песме моје душе*.”

Развеза врпцу и отвори збирку.

Из отворене књиге радосно му намигнуше папирне новчанице.